

ovaj naš Rim koji je i odviše bijedan, svijetlim središtem civilizacije, uzvišenosti i bratstva. Iako se je već bilo počelo mračiti, nije se osjećalo vrijeme sutona: Naprotiv osjećao se tračak svijetla zore, zore uskrsnuća.« (R. Rossellini u »Il Messagero«, 24. svibnja 1970).

U sezoni koncerata u Zagrebu (1970/71) na poseban je način proslavljena 200-ta obljetnica rođenja Ludwiga van Beethovena. Najznačajnija su svakako dva niza koncerata: izvanredna predbrojka Beethovenovih djela Zagrebačke filharmonije i »večeri klavirskih sonata« u dvorani Hrvatskog glazbenog zavoda. Hrvatski glazbeni zavod i Udruženje muzičkih umjetnika Hrvatske priredili su u studenom i prosincu večeri klavirskih sonata L. van Beethovena. Naši poznati i priznati umjetnici: Ranko Filjak, Pavica Gvozdić, Jurica Murai, Stjepan Radić, Vladimir Krpan i Darko Lukić izveli su u šest koncerata 24 sonate u uvijek punoj dvorani zadovoljne publike. Zagrebačka filharmonija obo-

gatila je redovitu koncertnu sezonu izvanrednom predbrojkom djela Ludwiga van Beethovena. Izvedeno je svih devet simfonija, uvertire (»Leonora 3«, »Egmont« i »Coriolan«), treći, četvrti i peti koncert za klavir i orkestar te koncert za violinu i orkestar. Prvim (2. i 3. simfonija) i posljednjim koncertom (1. i 9. simfonija) dirigirao je naš proslavljeni umjetnik Lovro Matačić. Uz Milana Horvat i Mladena Bašić ostala četiri koncerta dirigirali su Fritz Rieger (S. R. Njemačka) i Stanislav Skrowaczewski (U. S. A.).

Spomenute predstave glazbenih djela Ludwiga van Beethovena najbolje govore da njegova glazba, »ne može imati zlu sudbinu«, da je ona »sjeme« koje se neprestano razvija u ljudima te da je neprestano živa poruka koju »čovječanstvo ne može shvatiti«, ali je neprestano želi doživljavati.

HUBERT PETTAN

Stogodišnjica praiizvedbe prve Zajčeve hrvatske opere

Ovoga godišta (1970/71) slavimo dvije značajne stogodišnjice: stogodišnjicu osnutka stalne opere u Zagrebu i stogodišnjicu praiizvedbe Zajčeve opere »Mislav«, prve u nizu Zajčevih opera na hrvatski tekst. Njenom izvedbom 2. listopada 1870. započela je radom stalna opera u Zagrebu.

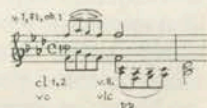
U Zajčevoj ostavštini (sada u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu) nalaze se dvije partiture te opere. Pod oznakom L. (= libro) 27a prvi čin, a pod oznakom 27b drugi i treći čin, Zajčev rukopis. Pod oznakom L. 27c, 27d i 27e prijepis partiture i to svaki čin u posebnoj knjizi. Partitura predigre, koju je Zajc naknadno skladao, dolazi u knjizi L. 36.

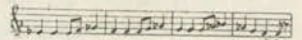
Radnja opere, za koju je libreto napisao poznati pjesnik i filozof Franjo Marković prema narodnoj priči »Dobra djeca« iz Erbenove zbirke, odigrava se u VI stoljeću u pradomovini Hrvata. U zemlji je zavladao glad, pa je knez Vojin — da smanji glad — donio okrutnu zapovijed da svi stari ljudi moraju umrijeti. Starješina hrvatske općine Mislav, koji bi također morao umrijeti, savjetuje svojim sinovima da posiju pljevu iz strehe što će uroditi plodom. Uz to Mislav razotkriva Kunta, sina avarskog kana, koji se — krijući svoje porijeklo i pod imenom Veljan — uvukao na Vojinov dvor i toliko omililo knezu da ga je knez imenovao

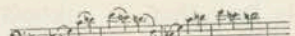
vojvodom i obećao mu ruku svoje kćeri Rusane. Istodobno razvija se i ljubav između Rusane i Miloja, sina Mislavova.

Opis djela. Opera ima tri čina i šest slika (I čin samo jednu sliku, II tri, a III dvije slike). Činovi i slike razdijeljeni su — prema dramskom načelu — na prizore, odnosno na glazbene brojeve koji se uglavnom podudaraju s prizorima (na pr. u I činu, prizor I, br. 1a i 1b).

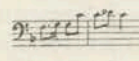
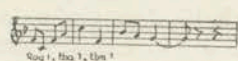
Predigra (naknadno skladana) donosi pretežno glazbeno gradivo iz opere. Uvodni Larghetto

(f. m., mj. C) građen je iz motiva

(21 mjera). Poco piu: Trube i tromboni donose temu od 4 mjere

koju preuzimaju drvena duhaća glazbala, rog te viola i violoncello solo. U 37. mjeri novu temu donose cl. 1, tba 1 i vc.

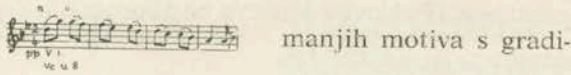
Slijedi Allegro con fuoco (mjera 45 dalje, F, 2/4). Nakon kromatskih figura gudača (8 mjera), te nakon dviju uvodnih mjera koje opetuju (rog 1 i 2, tba 1 i 2, tboni 1 i 3, uz tremolo gudača)

 slijedi

odnosno

Nakon burnog srednjeg dijela II : 4 : II + 8 mjera pretežno uzlaznog značaja do ff, slijedi spuštanje (4 x 4 mjere) i smirivanje (22 mjere) koje vodi do srednjeg dijela predigre, Andantino (B dur, 9/8). To je doslovni ugođajni uvod u II čin.

Treći dio Allegro (B, 2/4), građen je iz

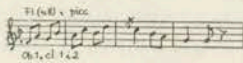

manjih motiva s gradi-

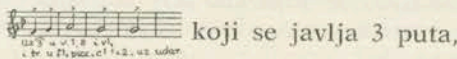
ranjem, slijedi aug. tema

drva, donose Liškov napjev

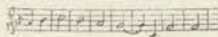

zatim prijašnju temu donose fl, cl. 1 i 2, rog I i II, fg. 1 i tba 1. Nakon opetovanja te raspjevane teme slijedi silazni pomak u četvrtinkama (2 x 4 mjere), nakon 2 mjere ff slijedi novi motiv

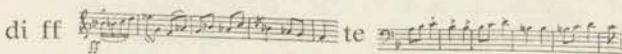

koji se javlja 3 puta,

stupanj više, a svršava

Prva dva nastupa motiva se opetuju, a treći s izmijenjenim završetkom (ritenuto, 2 mjere) vodi u Allegro mosso (33 mjere). Počinje s već od prije poznatim motivom početka Liškova napjeva, slije-

di ff iz teme građeni svršetak p. mosso (11 mj.).

I čin, I prizor, br. 1a. (Str. 1 — 13 Zajčeva rukopisa). Zbor — dječji, I soprani djevojački, II soprani ženski, tenori mladenački, basi starački — (Moderatto, sostenuto assai, d, mjera C) tuži se na udes hud, zavlada je glad. Počinju basi 2 mjere, prihvaćaju uz base i tenori (daljnje 2 mjere sa svršetkom na dominantni). To isto preuzima ženski i dječji zbor (soprani II 2 mjere, dječji i ženski zbor 2 mjere) u a molu 2 mjere tenori, iste 2 mjere basi. Djeca traže kruha i vode (4 mjere), slijedi mješoviti zbor (10 mjera).

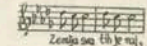
Poco più. Trojica braće umiruju narod: Otac nije već dva dana kod kuće, traži čime će ih nahraniti (recitativno uz pratnju gudača). [Spjehota je ovdje pisan u bas ključu, ali je olovkom izmijenjeno u G ključ — valjda nije bilo dovoljan broj baskista].

Allegro mosso. Uza sav orkestar, nemir izra-

žen ritmom kasnije

Puk se buni, zamjerava da se starac skriva, puk ga je slušao, a on se oglašuje. Neka se zmija izvuče iz legla. »Sve nas biede biju, Iz ljudih zvijeri stvara, Žeđ, glad, bies, strah, grieh«.

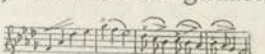
Br. 1b (str. 14 — 53) Moderato sostenuto. Mi-
loj ih u recitativu umiruje, neka čuju krasnu priču

»Siedog ćacka«: Andante, Des, 3/4.

Knez ko blag otac vlada, svim je u kraju tom krasan, blažen dom!. Isprva (2 mjere uvoda) vile, vcella i kbas pizz, fg solo i timp, zatim kad Miloje započinje viol. I i II i viole arco, vcella i kbas pizz, tek gdje gdje solo clar, na kraju 4. mjere i timp. (12 mjera), nakon čega se opetuje tih 12 mjera uz pratnju cijelog orkestra.

NARODNA OPERA
Narodno zemaljsko kazalište u Zagrebu.
Danas u nedjelju dne 2. listopada 1876.
prikazat će se pod ravništvom
IVANA PL. ZAJČA
prvi put:
MISLAV.
I prizor: stasica roditelji i J. Frenčevići.
Glavni likovi: Otac, Majka, Dječji zbor, Tenori, Soprani, Basi, Drugi.
Dio se igra u 11. sali u predvorju Hrvatske, tako osim u sali Hrvatske.
Bilješka: Opeti likovi se dublje po dane kod početka u 11. sali. Ust. od 30 sat.
Dio se većom stranom bovo.
Clasne cijene u novcu, svako:
Prizor u pozadini 70 sat., 1. i 2. i 3. i 4. i 5. i 6. i 7. i 8. i 9. i 10. i 11. i 12. i 13. i 14. i 15. i 16. i 17. i 18. i 19. i 20. sat.
Dvorenje kase u 6 početak 7 sati.

Raspored praiizvedbe

Slijedi Allegro moderato sostenuto assai, nakon 2 mjere uvoda (vcello) uz tremolo gudača pjevna tema (tipični Zajc).

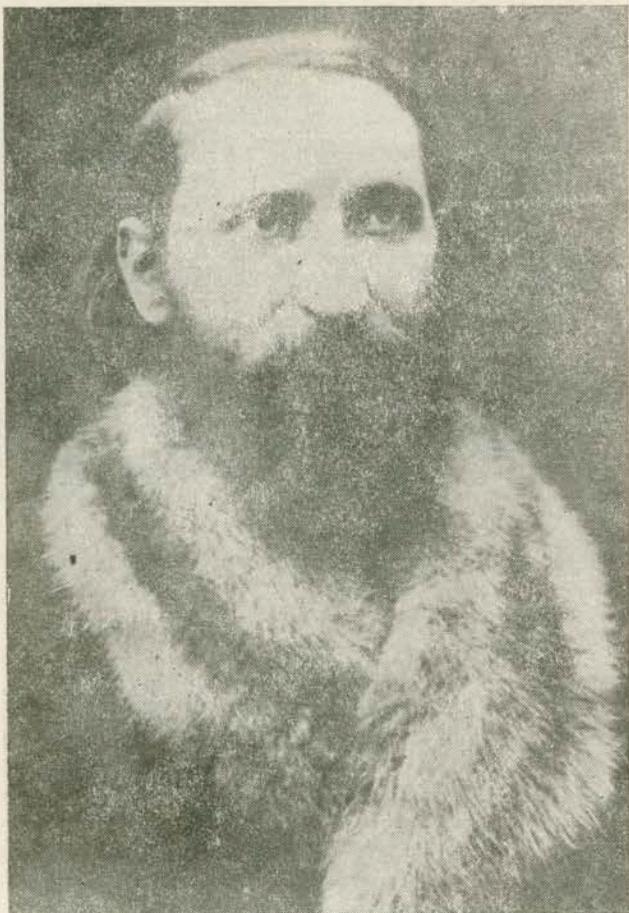
Te se 4 mjere opetuju uz novi tekst, zatim slijedi Più mosso u pjevačkoj dionici (5 mjera)

postepeni kr. uspon od a¹—ges².

te opet (Tempo I) prijašnja melodija uz novi tekst, pjevačka dionica uz cl. solo i vcella, tremolo gudača i držane glasove flaute i II clarineta s promijenjenim završetkom u 8. mjeri, svršava s des 2

Ritenuto colla voce u kratkom recitativu [2 mjere sa svršetkom u početku 3. mjere; »Al čujte krivnju, s koje teška snađe nas kob«] prelazi u Allegro marciale (2 mjere uvoda) u E dur: Knez ih je zvao u boj da osveti smrt sina. Narod je spreman »mriet za dom; zovne li knez, ne mremo zanj, već za dom; a skrivi li sam, navalit će na nj.« Miloj pita je su li se borili za dom? Ne, nego za kneza i njegovog sina su ginuli. Narod prihvaća misao braće da je to zaslužena božja kazna.

Ivan Zajc (oko 1870)

Poco adagio (Es). Prijašnja tema (uz viol. I i

vc.). te

dvije su glazbene misli iz kojih je građen taj dio koji preko Allegro moderato te accelerando e cresc. te 2 mjere ritenuto poco vodi do Larghetto

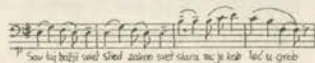
(Des 3/4)

Spjehota, Dragoš i zbor, zatim 3 mjere Miloj i braća, a onda svi (soli i zbor, 6 mjera).

Prizor 2 (str. 57 — 92) Allo giusto marciale. Signal tbe I i rog I naizmjenice. Glasnik javlja kneževu zapovijed: Da smanji glad, nalaže »sve staro neka mre! Kneza boli takav način priek, al za nikoj nezna bolji liek«. Narod je ogorčen: »Otcem otet kruh! Majke da nam mru!« Miloj ne može vjerovati da knez šalje takovu vijest. Narod to ne prihvaća, ali glasnik prijeti, da će doći silnih

četa broj. No narod je spreman početi u boj protiv kneza. Bljesak. »Bog nam prieti s gara — Ne nas, već kneza kara... Od ljudi i nebesa Jad!«

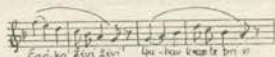
Prizor 3 (str. 93 — 118). Moderato sostenuto assai, f mol, mjera C. Zbor: »Starcu siedom tko da kaže, skôm nas biedom tišti knez!« No Mislav ih umiri, on zna već sve (recitativ). Slijedi Andante cantabile (Popjevka Mislava sa zborom), e mol

Tko ljubi, ne mrije. U djeci živu snova stari. (Sinovi: I mriet za djecu otac mari). Mislav je spreman mrijet (Tempo I, As): »Kod starih sjaset nas mre za djece spas, cvast će zemlja sva iznova... a dvori sjajni, ti beskrajni nas sve će pak sjedinit ti bezvajni.«

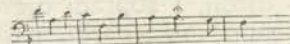
Slijedi oznaka: Pobuna puka. Konac introdukcije. — Dolazi vojska. Narod je ogorčen da knez želi vojskom »kršit drag roda vez. Mi smo puk slobodan!« Slijedi Larghetto (Soli i zbor, Des 3/4 Bože ti, čuvaj dom, kao prije ali sada sudjeluje i Mislav) te Allegro con fuoco, 2/4 »Složno svi hajd mlat, mač i luk, krvnik taj neka zna kako puk brani sviest, dragi dom«. Slijedećih 40 mjera ima sam orkestar (smirivanje).

Prizor 4 (str. 139 — 176). Četvoropjev: Mislav i njegova tri sina. Mislav je slab i star i odlučio je umrijeti. Djeca ga odvrćaju od te namjere. Miloj (i violine unisono uz tremolo gudača, gdjegdje ko-

je duhaće glazbalo)

Mislav:

Tužan, starovjek što će vam čovjek, ne može radit, jedno tek može, molit se Bogu.

Mrući za vas: Smrt ta bila vaš spas. Iz tog tematskog gradiva građen je taj prvi dio ovog prizora. Miloj na prijašnju melodiju (Čačko---): Sve si nam na svijetu... zatim Mislav nakon prijelaza

pjeva novi tekst: »Kleknite čeda Otca da sieda blagoslov Sveti Duh vam prosvieti / ti na nebesih Ljubav koji jesi / daj moja smrt da za djecu je spas«. Miloj ga odvrća (opet prijašnja Milojeva melodija s novim tekstom), a zatim i sva trojica braće nastoje ga odvratiti — psihološki vrlo uspjele: Plač naš čuj: Spjehota i Dragoš unisono, glasovi a — b, a Miloj na glasu e. Ganut Mislav odlučuje ostati. Tempo I. Djeca na početnu melodiju: Čačko sladki blagi... a Mislav na završni dio (prijašnji tekst Mrući za vas) prijašnje svoje teme: Daj Bože djeci toj svoj blagoslov. Tu temu prihvaćaju i djeca.

Larghetto (Proročanstvo Mislavovo, precrtano: Recitativo Mislav. F dur, mjera C). Početak recitativ: Nu kako živjet? Nesta žita iz hambara, al duh vlada tvarju, duh iz svega svašto stvara...

(slijedi nastavak)